

QISHLOQ XO‘JALIGI TARMOQLARINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI

Ibrohimov Ulug‘bek Otabek o‘g‘li

Navoiy Innovatsiyalar Universiteti

Iqtisodiyot yo‘nalishi 2 bosqich talabasi

Ilmiy rahbar: Gafurova Dilobar

Annotatsiya: Ushbu maqolada qishloq xo‘jaligi tarmoqlarining rivojlanish tendensiyalari, ularning zamonaviy iqtisodiyotdagi o‘rni hamda istiqbollari tahlil qilinadi. Tadqiqotda agrar sohaning asosiy yo‘nalishlari — dehqonchilik, chorvachilik, bog‘dorchilik va qayta ishlash tarmoqlarining hozirgi holati, innovatsion texnologiyalarni joriy etish jarayoni hamda resurslardan samarali foydalanish masalalari yoritiladi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar, ekologik barqarorlik, intensiv va diversifikatsiyalashgan ishlab chiqarish usullarining ahamiyati ko‘rsatib beriladi. Maqolada qishloq xo‘jaligida mahsulot raqobatbardoshligini oshirish, eksport salohiyatini kengaytirish hamda oziq-ovqat xavfsizligini ta‘minlashga qaratilgan muhim yo‘nalishlar ilmiy-nazariy jihatdan asoslab beriladi.

Annotation: This article analyzes the development trends of agricultural sectors, their role in the modern economy, and future prospects. The study examines the current state of the main directions of the agrarian sector — crop production, livestock farming, horticulture, and processing industries, as well as the process of introducing innovative technologies and the efficient use of resources. In addition, the importance of digital technologies, environmental sustainability, and intensive and diversified production methods is highlighted. The article also provides a scientific and theoretical justification of key directions aimed at increasing the competitiveness of agricultural products, expanding export potential, and ensuring food security.

Аннотация: В данной статье анализируются тенденции развития отраслей сельского хозяйства, их роль в современной экономике и перспективы дальнейшего развития. В исследовании рассматривается современное состояние основных направлений аграрного сектора — растениеводства, животноводства, садоводства и перерабатывающих отраслей, а также процесс внедрения инновационных технологий и эффективного использования ресурсов. Кроме того, подчёркивается значение цифровых технологий, экологической устойчивости, интенсивных и диверсифицированных методов производства. В статье также научно-теоретически обосновываются ключевые направления, направленные на повышение

конкурентоспособности сельскохозяйственной продукции, расширение экспортного потенциала и обеспечение продовольственной безопасности.

Kalit so‘zlar: *qishloq xo‘jaligi, agrar soha, dehqonchilik, chorvachilik, bog‘dorchilik, qayta ishlash sanoati, innovatsion texnologiyalar, raqamli qishloq xo‘jaligi, resurslardan samarali foydalanish, ekologik barqarorlik, intensiv ishlab chiqarish, diversifikatsiya, oziq-ovqat xavfsizligi, eksport salohiyati, mahsulot raqobatbardoshligi, agrar islohotlar.*

Keywords: *agriculture, agrarian sector, crop production, live stock farming, horticulture, processing industry, innovative technologies, digital agriculture, efficient use of resources, environmental sustainability, intensive production, diversification, food security, export potential, product competitiveness, agrarian reforms.*

Ключевые слова: *сельское хозяйство, аграрный сектор, растениеводство, животноводство, садоводство, перерабатывающая промышленность, инновационные технологии, цифровое сельское хозяйство, эффективное использование ресурсов, экологическая устойчивость, интенсивное производство, диверсификация, продовольственная безопасность, экспортный потенциал, конкурентоспособность продукции, аграрные реформы.*

Kirish

Qishloq xo‘jaligi har qanday mamlakat iqtisodiyotining strategik ahamiyatga ega bo‘lgan muhim tarmoqlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, aholining oziq-ovqat mahsulotlariga bo‘lgan ehtiyojini qondirish, bandlikni ta‘minlash hamda qishloq hududlarining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida ushbu sohaning o‘rni beqiyosdir. Bugungi globallashuv sharoitida qishloq xo‘jaligi nafaqat ichki bozorni ta‘minlash, balki xalqaro bozorda raqobatbardosh mahsulotlar yetishtirish orqali milliy iqtisodiyot barqarorligini mustahkamlashda ham muhim rol o‘ynamoqda. So‘nggi yillarda dunyo miqyosida iqlim o‘zgarishi, tabiiy resurslarning cheklanganligi, suv tanqisligi hamda aholining tez sur‘atlar bilan o‘sishi qishloq xo‘jaligi oldiga yangi talab va vazifalarni qo‘ymoqda. Shu sababli an‘anaviy ishlab chiqarish usullari bilan bir qatorda, innovatsion va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, resurslardan samarali foydalanish hamda ekologik barqarorlikni ta‘minlash dolzarb masalalardan biri bo‘lib qolmoqda.

O‘zbekiston sharoitida ham qishloq xo‘jaligi iqtisodiyotning yetakchi tarmoqlaridan biri sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Mamlakatda amalga oshirilayotgan agrar islohotlar, fermer xo‘jaliklarini qo‘llab-quvvatlash, klaster tizimini rivojlantirish hamda raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali sohaning samaradorligini oshirishga qaratilgan keng ko‘lamli ishlar olib borilmoqda. Natijada qishloq xo‘jaligi tarmoqlarida ishlab chiqarish hajmi ortib, mahsulot sifati yaxshilanib, eksport salohiyati kengayib bormoqda. Shu nuqtai

nazardan, qishloq xo‘jaligi tarmoqlarining rivojlanish tendensiyalarini o‘rganish, ularning hozirgi holatini tahlil qilish va kelajak istiqbollarini belgilash ilmiy-amaliy jihatdan muhim ahamiyatga ega. Mazkur maqolada agrar sohaning asosiy yo‘nalishlari, mavjud muammolar hamda ularni bartaraf etish yo‘llari keng yoritilib, qishloq xo‘jaligi rivojini ta‘minlashga xizmat qiluvchi muhim omillar tahlil qilinadi.

Qishloq xo‘jaligi tarmoqlarining rivojlanishi mamlakat iqtisodiy taraqqiyotining muhim omillaridan biri bo‘lib, u aholining oziq-ovqat mahsulotlariga bo‘lgan ehtiyojini ta‘minlash, sanoat uchun xomashyo bazasini yaratish hamda eksport salohiyatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bugungi kunda agrar sohada olib borilayotgan islohotlar natijasida ishlab chiqarishning tuzilmasi tubdan o‘zgarib, tarmoqlar o‘rtasida o‘zaro integratsiya jarayoni kuchayib bormoqda. Dehqonchilik tarmog‘i qishloq xo‘jaligining asosiy yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, unda don, paxta, sabzavot-poliz, kartoshka va yem-xashak ekinlarini yetishtirish ustuvor ahamiyatga ega. So‘nggi yillarda ekin maydonlarini optimallashtirish, suvni tejoychi texnologiyalarni joriy etish, tomchilatib sug‘orish usullaridan foydalanish orqali hosildorlikni oshirishga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Bu esa nafaqat ishlab chiqarish hajmini ko‘paytirish, balki ekologik muhitni saqlash hamda tabiiy resurslardan oqilona foydalanishga xizmat qilmoqda. Chorvachilik tarmog‘i ham qishloq xo‘jaligining muhim tarkibiy qismi bo‘lib, aholini go‘sht, sut, tuxum va boshqa oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta‘minlashda muhim rol o‘ynaydi. Mazkur sohada naslchilik ishlarini takomillashtirish, yem-xashak bazasini mustahkamlash, veterinariya xizmatlarini rivojlantirish orqali mahsuldorlikni oshirish imkoniyatlari kengaymoqda. Shu bilan birga, zamonaviy chorvachilik komplekslarini tashkil etish, chorva mollarini parvarishlashda avtomatlashtirilgan tizimlardan foydalanish ham samaradorlikni sezilarli darajada oshirmoqda. Bog‘dorchilik va uzumchilik tarmoqlari qishloq xo‘jaligida yuqori daromad keltiruvchi yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Ushbu tarmoqlarda intensiv bog‘lar barpo etish, eksportbop meva-sabzavot mahsulotlarini yetishtirish, saqlash va qayta ishlash infratuzilmasini rivojlantirish orqali ichki va tashqi bozorlarda raqobatbardoshlikni ta‘minlash mumkin.

Ayniqsa, sovutkich omborlari, logistika markazlari va qayta ishlash korxonalarining ko‘payishi mahsulotlarni uzoq muddat saqlash va qiymatini oshirish imkonini bermoqda. Qayta ishlash sanoati qishloq xo‘jaligi mahsulotlariga qo‘shimcha qiymat yaratishda muhim ahamiyatga ega. Xomashyoni tayyor mahsulotga aylantirish orqali nafaqat iqtisodiy samaradorlik oshadi, balki yangi ish o‘rinlari yaratiladi va eksport imkoniyatlari kengayadi. Shu sababli qishloq xo‘jaligi bilan sanoat tarmoqlari o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni kuchaytirish, agroklastlar va agrosanoat majmualarini rivojlantirish hozirgi davrning muhim vazifalaridan biridir. Bugungi kunda raqamli texnologiyalar qishloq xo‘jaligida yangi

bosqichni boshlab bermoqda. “Aqlli qishloq xo‘jaligi” konsepsiyasi doirasida sun‘iy intellekt, geografik axborot tizimlari (GIS), dronlar, sensorlar va mobil ilovalar orqali ekin holatini kuzatish, hosilni prognozlash hamda resurslardan samarali foydalanish imkoniyatlari kengaymoqda. Bu esa ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish, hosildorlikni oshirish va risklarni minimallashtirishga xizmat qiladi. Shuningdek, ekologik barqarorlik masalasi ham qishloq xo‘jaligi rivojida muhim o‘rin tutadi. Kimyoviy o‘g‘it va pestitsidlardan me‘yorida foydalanish, organik dehqonchilikni rivojlantirish, yer va suv resurslarini muhofaza qilish orqali atrof-muhitga salbiy ta‘sirni kamaytirish mumkin. Barqaror rivojlanish tamoyillariga asoslangan qishloq xo‘jaligi nafaqat bugungi avlod, balki kelajak avlodlar ehtiyojlarini ham hisobga olgan holda olib borilishi zarur. Umuman olganda, qishloq xo‘jaligi tarmoqlarining rivojlanish tendensiyalari ishlab chiqarishni intensivlashtirish, diversifikatsiya qilish, innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish hamda ekologik barqarorlikni ta‘minlash bilan chambarchas bog‘liqdir. Ushbu yo‘nalishlarning uyg‘unlashuvi agrar sohaning barqaror rivojlanishini ta‘minlab, mamlakat iqtisodiyotining mustahkam poydevorini yaratishga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, qishloq xo‘jaligi tarmoqlarining rivojlanishi mamlakat iqtisodiy barqarorligini ta‘minlash, aholini sifatli oziq-ovqat mahsulotlari bilan uzluksiz ta‘minlash hamda eksport salohiyatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy sharoitda agrar sohani rivojlantirish faqat ishlab chiqarish hajmini oshirish bilangina cheklanmay, balki innovatsion texnologiyalarni joriy etish, resurslardan samarali foydalanish va ekologik muvozanatni saqlash bilan chambarchas bog‘liqdir. Maqolada keltirilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, dehqonchilik, chorvachilik, bog‘dorchilik va qayta ishlash tarmoqlarini kompleks rivojlantirish orqali qishloq xo‘jaligining samaradorligini sezilarli darajada oshirish mumkin. Ayniqsa, raqamli texnologiyalar va “aqlli qishloq xo‘jaligi” tizimlarini joriy etish ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirib, mehnat unumdorligini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, ekologik barqarorlikni ta‘minlash, organik mahsulotlar yetishtirish, yer va suv resurslarini muhofaza qilish kelajakda agrar sohaning uzluksiz rivojlanishini ta‘minlovchi asosiy omillardan biri bo‘lib qoladi. Demak, qishloq xo‘jaligi tarmoqlarini barqaror va innovatsion rivojlantirish orqali nafaqat bugungi ehtiyojlar qondiriladi, balki kelajak avlodlar uchun ham mustahkam iqtisodiy va ekologik asos yaratiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qishloq xo‘jaligini rivojlantirishga oid farmon va qarorlari.

2. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi. Qishloq xo‘jaligi bo‘yicha statistik to‘plamlar.

3. Karimov I.A. *Yuksak ma‘naviyat – yengilmas kuch.* – Toshkent: Ma‘naviyat, 2008.

4. Xolmatov S., Rahimov B. *Agrar iqtisodiyot asoslari.* – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2016.

5. Abduqodirov A. *Qishloq xo‘jaligida innovatsion texnologiyalar.* – Toshkent: Fan, 2019.

6. FAO (Food and Agriculture Organization). *The State of Food and Agriculture.* – Rome, latest editions.

7. World Bank. *Agriculture and Rural Development Reports.*

8. Islomov R. *Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti.* – Toshkent: O‘zbekiston, 2020